

A Linguistic-Structural Analysis of Chinese Translations of Sa'di's *Golestan*, (Exploring the Nature and Reasons Behind the Linguistic-Structural Gaps Between the Translated and Original Texts, and the Impact of Ideological Alignment Between the Translator and the Author on the Translation Process)

Fahimeh Sabeghi * | PhD candidate in Comparative Literature and World Literature, Renmin University, Beijing, China

Abstract

The *Golestan* by Sa'di has been officially translated into Chinese four times: twice by Muslim translators and twice by non-Muslim translators, one of them was indirectly translated from English and the other directly from Persian. Despite the text's historical importance in China's Muslim Community, these translations have not yet undergone systematic analysis or comparison. This study examines these translations, evaluating linguistic and structural inconsistencies, omissions, and additions compared to the original Persian text. Using Gholamhossein Yousefi's edited version as the reference, the translations were analyzed on lexical and syntactic levels and assessed for structural fidelity, including the inclusion and arrangement of stories. The study applied a comparative analytical method, evaluating each part in the Chinese translations against the original Persian text. Key research questions addressed the linguistic accuracy of these translations, conceptual errors, and the influence of the translators' cultural and religious backgrounds on the Quality of translation. Findings reveal significant issues in four areas: pronoun gender shifts, mistranslations of names and places, interpretive additions by

* Corresponding Author: persiangal@msn.com

How to Cite: Sabeghi, F. (2024). A Linguistic-Structural Analysis of Chinese Translations of Sa'di's *Golestan*, (Exploring the Nature and Reasons Behind the Linguistic-Structural Gaps Between the Translated and Original Texts, and the Impact of Ideological Alignment Between the Translator and the Author on the Translation Process). *Literary Language Research Journal*, 2(7), 147 - 182. doi: 10/22054/JRLL.2024.82511.1116

translators, and structural modifications, such as story omissions or rearrangements. Surprisingly, non-Muslim translators, owing to their methodological rigor, produced translations closer to the original text, whereas Muslim translators, influenced by religious considerations, introduced more deviations. The study underscores the importance of revisiting classical Persian works translated into Chinese, advocating collaboration between Iranian scholars and Chinese translators to enhance the fidelity and accessibility of such translations for Chinese readers.

1. Introduction

The masterpiece of Persian classical literature, *Golestan* by Sa'di, has profoundly influenced Chinese culture, particularly within the Muslim community, for centuries. Since the early eighth century AH (14th century CE), it has been a foundational text in the curriculum of Islamic schools across China, serving as a critical resource for teaching Persian. Despite its historical and educational significance, the *Golestan's* first official Chinese translation appeared only in 1947, produced by Akhund Wang, a Muslim scholar. Three subsequent translations followed, authored by Shui Jianfu, Yang Wanbao, and Zhang Hongnian. This study is the first comprehensive comparative analysis of these four Chinese translations. Its primary objective is to evaluate their linguistic and structural alignment with the Persian original as edited by Gholamhossein Yousefi and to examine the influence of the translators' cultural, religious, and methodological orientations. The research addresses key questions: How do the translations differ linguistically and conceptually? What errors, omissions, or interpretive deviations exist, and how do these affect the conveyance of Sa'di's ideas? To what extent do the translators' cultural and religious backgrounds shape their decisions? Finally, which translation best preserves the *Golestan's* literary and thematic essence?

2. Literature Review

Alexander Jabbari (2020) explores cultural and political adaptations in Yang Wanbao's 2000 Chinese translation of *Golestan*, emphasizing alignment with Confucian, Buddhist, and state ideologies. Sara Almasie (2018) examines the accuracy of Quranic verses in *Golestan's* Chinese translations. This study uniquely compares four translations directly with the Persian text, addressing gaps in prior research.

3. Methodology

To answer these questions, the study employs a comparative analytical approach. Each translation was analyzed story by story, with reference to Yousefi's authoritative edited version of the *Golestan*. The analysis focuses on linguistic features, such as word choice, syntax, and stylistic nuances, as well as structural considerations like the organization and sequencing of stories. Additionally, it evaluates cultural and ideological fidelity, assessing how closely each translation reflects Sa'di's intent while considering the translators' interpretations and contextual adaptations. By identifying recurring patterns and unique characteristics, the study provides insights into the translators' strategies and challenges.

4. Discussion

The findings reveal significant variations in linguistic precision and structural fidelity across the translations. Muslim scholars Akhund Wang and Yang Wanbao introduced ideological modifications and cultural adaptations that often diverge from the original text. For example, their translations frequently altered or omitted stories they perceived as conflicting with the moral and religious values of Chinese Muslim communities. Common issues include changing the gender of pronouns, mistranslating names and places, and adding interpretive commentary that shifts the meaning of the text. While these choices reflect the translators' cultural and religious priorities, they compromise the fidelity of their work to Sa'di's original language and themes. In contrast, translations by non-Muslim scholars Shui Jianfu and Zhang Hongnian demonstrate greater methodological rigor and a stronger commitment to textual accuracy. Shui Jianfu's translation, based on Edward Eastwick's English rendering rather than the Persian original, benefits from Eastwick's detailed annotations and contextual explanations, resulting in a relatively accurate transmission of Sa'di's ideas. However, Zhang Hongnian's translation, rendered directly from Persian, stands out as the most precise and comprehensive. With deep expertise in Persian studies, Zhang captures both the linguistic subtleties and literary essence of the *Golestan*.

5. Conclusion

The study highlights the evolving quality of the *Golestan's* Chinese translations over time. Akhund Wang's pioneering 1947 translation

reflects the limited resources and linguistic tools available in mid-20th-century China. It contains numerous omissions, interpretive rewritings, and structural inconsistencies, making it less reliable as a faithful representation of the original text. Yang Wanbao's later work claims to be the most complete Chinese translation but suffers from significant errors, including incorrect pronoun usage, stylistic inconsistencies, and deviations from the tone of Sa'di's prose. By contrast, the non-Muslim translators, particularly Zhang Hongnian, demonstrate that linguistic expertise and methodological precision are more critical than cultural or religious affinity in producing high-quality translations of Persian literature. This study identifies four primary categories of translation issues: changes in gendered pronouns, mistranslation of proper nouns, addition of interpretive commentary, and alterations in the sequence or number of stories. These categories are analyzed in relation to the translators' cultural and ideological motivations. The findings suggest that Muslim translators, driven by a desire to align the *Golestan* with Islamic values, made deliberate modifications that sometimes undermined textual fidelity. Conversely, non-Muslim translators, unencumbered by such ideological constraints, were better able to maintain the integrity of Sa'di's original intent and literary style. Ultimately, this research underscores the importance of revisiting and refining Chinese translations of Persian classics, particularly the *Golestan*, through collaborative efforts between Iranian and Chinese scholars. While the *Golestan* holds an enduring place in Chinese literary and educational traditions, its translations reveal the complexities of conveying Persian literary and cultural heritage to Chinese audiences. In conclusion, this study provides a valuable framework for future research on Persian-Chinese literary translations. By identifying the strengths and weaknesses of existing translations, it calls for a more nuanced and collaborative approach to promoting Persian literature in Chinese cultural contexts. The enduring relevance of Sa'di's *Golestan* lies not only in its literary brilliance but also in its potential to foster deeper cross-cultural understanding through improved translation practices.

Keywords: Sa'di, *Golestan*, Chinese Translations, Translation Criticism.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی زبانی- ساختاری ترجمه‌های چینی گلستان سعدی (چونی و چرایی فاصله زبانی - ساختاری متن مترجم گلستان با متن اصلی، و تأثیرات همسویی ایدئولوژیک مترجم با مؤلف در امر ترجمه)

فهیمة سابقی * دانشجوی دکترای ادبیات تطبیقی و ادبیات جهان، دانشگاه رنمین، پکن، چین

چکیده

گلستان سعدی از دیرباز در کشور چین به‌ویژه در جامعه مسلمانان این کشور، جایگاه ویژه‌ای داشته است. این کتاب دست کم از نخستین دهه‌های قرن هشتم قمری / چهاردهم میلادی منبع اصلی آموزش زبان فارسی در مدارس اسلامی چین بوده است. علی‌رغم پیوند عمیق گلستان با جامعه مسلمان چین، نخستین ترجمه رسمی آن به زبان چینی در قرن بیستم و در سال ۱۹۴۷ توسط آخوند وانگ انجام گرفت. از آن پس تاکنون، گلستان سه بار دیگر توسط شوئه جیان‌فو، یانگ ون‌بائو، و جانگ هونگ‌نیان به زبان چینی برگردانده شد. ترجمه‌های واپسین نیز علی‌رغم بهبود همچنان دارای کاستی‌هایی هم در سطح "زبان" و هم در سطح "ساختار شکلی" متن هستند. در پژوهش حاضر، برای نخستین بار چهار ترجمه یادشده با متن مصحح غلامحسین یوسفی از گلستان سنجیده و با ارزیابی زبانی-ساختاری آن‌ها سعی شد تا به دو پرسش پاسخ داده شود: در برگردان گلستان به مثابه یک متن ادبی از "زبان" فارسی به "زبان" چینی، فاصله زبانی-ساختاری ترجمه با متن مترجم در چه سطوحی قابل طبقه‌بندی است؟ و آیا همسویی ایدئولوژیک مترجم با مؤلف متن، معیاری لازم و تعیین‌کننده در ترجمه متنی ادبی از زبان فارسی به زبان چینی است؟ نتایج پژوهش نشان داد که عمده‌ترین مشکلات این ترجمه‌ها از منظر زبان و ساختار ذیل پنج سطح: ۱. تغییر جنسیت ضمائر؛ ۲. خطا در ترجمه اشخاص و اماکن؛ ۳. افزودن تفاسیر شخصی مترجم به متن مترجم؛ ۴. حذف ایدئولوژیکی عبارات و حکایات؛ و ۵. تغییرات در تعداد و ترتیب حکایات قابل طبقه‌بندی است. هم‌چنین برخلاف باور

این مقاله برگرفته از رساله دکتری در رشته ادبیات تطبیقی و ادبیات جهان است.

* نویسنده مسئول: persianganal@msn.com

عمومی و تصور اولیه ترجمه‌های مترجمان غیرمسلمان چینی علی‌رغم کاستی‌ها به دلیل روش‌شناسی ترجمه‌هایی کم‌لغزش‌تر و نزدیک‌تر به متن مژجم بوده‌اند و ترجمه‌های مترجمان مسلمان خاصه در لغزش‌های زبانی، تغییر ضمائر، و نیز حذف‌های ناشی از ملاحظات اعتقادی فاصله چشم‌گیری با متن اصلی دارند. یافته‌های این پژوهش بر اهمیت بازنگری ترجمه‌های آثار کلاسیک فارسی به زبان چینی توسط متخصصان ایرانی تأکید دارد.

کلیدواژه‌ها: سعدی، گلستان، ترجمه چینی، نقد ترجمه.

۱. مقدمه

تاکنون چهار ترجمه رسمی از گلستان توسط مترجمان چینی انجام پذیرفته است: دو ترجمه توسط دو مترجم فارسی‌دان مسلمان، و دو ترجمه از مترجمان غیرمسلمان، یکی با واسطه از زبان انگلیسی و دیگری مستقیماً از زبان فارسی. تاکنون این ترجمه‌ها بررسی نشده و مقایسه‌ای روی آن‌ها صورت نگرفته است. در میان چینی‌های علاقه‌مند به گلستان در این باره که کدام ترجمه به متن اصلی گلستان نزدیک‌تر است، اختلاف نظر وجود دارد. نگارنده در این پژوهش به بررسی این ترجمه‌ها، نشان دادن مغایرت‌های زبانی و ساختاری آن‌ها با متن اصلی، حذف و اضافات، و دلایل احتمالی آن‌ها پرداخته است. مقصود از "بررسی زبانی - ساختاری" بررسی متن ترجمه‌ها از منظر تناسب انتخاب معادل‌های چینی در سطح واژگان و نحو زبان، و نیز میزان مطابقت یا تفاوت ترجمه‌ها با ساختار و پیکره متن اصلی گلستان از نظر تعداد حکایت‌ها و بخش‌های حذف‌شده حکایت‌هاست. در پایان خواهیم گفت که کدام ترجمه‌ها به چه دلیل کامل‌تر و در برگردان متن گویاتر است. برای تطبیق ترجمه‌ها با متن، گلستان مصحح غلامحسین یوسفی مرجع بوده و ترجمه‌های چینی گلستان با آن سنجیده شده است.

پرسش‌های پژوهش از این قرارند:

۱. ترجمه‌های چینی گلستان سعدی از نظر دقت زبانی و انطباق با متن اصلی فارسی چه تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند؟
۲. چه خطاهای زبانی و مفهومی در این ترجمه‌ها دیده می‌شود و این خطاها چگونه بر انتقال محتوای گلستان تأثیر گذاشته‌اند؟
۳. گرایش‌های دینی و فرهنگی مترجمان مسلمان و غیرمسلمان چه تأثیری بر زبان و ساختار ترجمه‌ها داشته است؟
۴. کدام یک از ترجمه‌های بررسی‌شده از نظر وفاداری به متن اصلی و انطباق با اصول ترجمه برتری دارند؟

فرضیه پژوهش این است که تغییرات زبانی مانند تغییر جنسیت ضمائر^۱، مکان‌ها و اشخاص به دلیل تطبیق با زمینه فرهنگی و مذهبی مسلمانان چین بیشتر در ترجمه‌های مترجمان مسلمان رخ داده است و ترجمه‌های غیرمسلمانان چینی به دلیل عدم تأثیرپذیری از ایدئولوژی مذهبی، دقت بیشتری در انتقال محتوای ادبی گلستان داشته‌اند. در عین حال، ترجمه‌های اخیر نیز با وجود رفع برخی از کاستی‌های ترجمه‌های پیشین، هنوز با مشکلات زبانی و مفهومی متعددی روبه‌رو هستند.

۲. پیشینه پژوهش

آلکساندر جباری در مقاله‌ای با عنوان «چینی‌سازی اسلام: ترجمه گلستان سعدی در چین مدرن» به بررسی تطبیق‌های فرهنگی و سیاسی ترجمه‌های گلستان سعدی به زبان چینی پرداخته است (Jabbari, 2020: 6-26). این مطالعه بیشتر متمرکز بر ترجمه‌ای است که توسط یانگ ون‌بائو در سال ۲۰۰۰ منتشر شد. بر اساس نظر نویسنده، یانگ که از اعضای فرقه صوفی "جهریه" در چین است، متن اصلی فارسی را به نحوی تغییر داده که مفاهیم صوفی و اسلامی آن با آموزه‌های کنفوسیوسی و بودایی سازگار شود و همچنین به اقتضای ایدئولوژیک دولت چین پاسخ دهد. برای مثال، موضوعات بحث‌انگیزی از جمله شاهدبازی و مفاهیم صریح صوفیانه حذف یا تغییر داده شده‌اند که این بخشی از فشارهای سیاسی و اجتماعی دولت چین برای "چینی‌سازی" اسلام بوده است.

سارا الماسیه، دانش‌آموخته دانشگاه زبان و فرهنگ پکن، نیز در رساله دکتری خود به بررسی صحت ترجمه چینی آیات قرآنی گلستان سعدی پرداخته است (Almasie, 2018). در سالیان اخیر برخی پژوهشگران چینی در مقالاتی صرفاً به معرفی ترجمه‌های گلستان از نظر سال انتشار و بیوگرافی مترجم پرداخته‌اند و در این میان از نظر مقایسه متن ترجمه‌شده با متن فارسی گلستان و صحت ترجمه و وفاداری مترجم به متن اصلی، تا کنون پژوهشی صورت نگرفته

۱. در زبان چینی علی‌رغم اینکه اسم ضمیر مونث و مذکر هر دو ta تلفظ می‌شوند، اما در نگارش با یکدیگر تفاوت دارند. ضمیر مونث با کاراکتر 她 و ضمیر مذکر با کاراکتر 他 نوشته می‌شود.

است. در پژوهش پیش رو برای نخستین بار و با رویکردی تازه چهار ترجمهٔ چینی گلستان با متن فارسی آن بی‌واسطه و مستقیماً از دو زبان چینی و فارسی مقایسه و بررسی گردیده است.

۳. روش پژوهش

رویکرد تحلیل تطبیقی روش تحقیق به کارگرفته در این پژوهش بود. چهار ترجمهٔ چینی از گلستان به صورت حکایت به حکایت با نسخهٔ گلستان به تصحیح غلامحسین یوسفی مقایسه شد. فرایند تحلیل شامل بررسی دقیق ساختار زبانی، واژگان، سبک ادبی، و نحوهٔ انتقال مفاهیم فرهنگی در هر ترجمه بود. ابتدا متن هر حکایت در نسخهٔ اصلی فارسی به دقت تحلیل شد، سپس معادل‌های آن در هر یک از ترجمه‌های چینی استخراج و مقایسه گردید. نقاط قوت و ضعف هر ترجمه به همراه دلایل احتمالی آن‌ها شناسایی و تحلیل شد. در این بررسی معیارهایی نظیر دقت در انتقال معنا، وفاداری به سبک نویسندهٔ اصلی، و قابلیت فهم مخاطبان چینی مدنظر بود. این روش تحقیق امکان شناسایی الگوهای مشترک و متفاوت در راهبردهای ترجمه را فراهم نمود و تصویری جامع از فرایند ترجمه و میزان موفقیت هر مترجم ارائه داد.

۴. بحث و بررسی

تاریخ دقیق ورود گلستان به چین مشخص نیست، اما می‌دانیم که «گلستان سعدی جزو اولین آثار کلاسیک ادبیات فارسی بود که از طریق جادهٔ ابریشم و در ابتدا برای آموزش فارسی به فرزندان خود [بازرگانان] توسط بازرگانان ایرانی وارد چین شد» (زنجانی، ۱۳۸۱: ۱۸۵). سپس «در دوران سلسله‌های مینگ و چینگ، به‌طور گسترده از آن در آموزش‌های مکتبی مسلمانان چین استفاده شد» (Zhang, 2017: 11). طبق گفتهٔ پرفسور جانگ هونگ نیان، استاد فقید بخش فارسی دانشگاه پکن، «اولین ورود اشعار فارسی به چین احتمالاً از طریق سفیران دوستی در جادهٔ ابریشم دریایی و زمینی اتفاق افتاده است. در سین کیانگ چین، اشعار مانی یافته شده است. نسخه‌های قدیمی خطی شاهنامه و گلستان سعدی در موزهٔ مسجد نیوجیه در پکن

نگهداری می‌شود. گفته شده که دانشمند مسلمانی به نام احمد برهان‌الدین قزوینی در سال ۱۲۰۸ آن‌ها را از ایران آورده است» (همان: ۸).

بر اساس گفته‌ی سعدی (گلستان باب ۵ حکایت ۱۶) وی شخصاً به کاشغر سفر کرده^۲ و هنگامی که جوانی از وی سخنی از سعدی را طلب می‌کند و سعدی در جوابش اشعار عربی می‌خواند، جوان پاسخ می‌دهد که اشعار سعدی در این زمین به زبان پارسی است. این موضوع نشان‌دهنده‌ی آن است که «سعدی از زمان حیاتش تاکنون مورد توجه مردم و ادبای اویغوری بوده و با توجه به اینکه ۳۵٪ زبان اویغوری از کلمات فارسی تشکیل شده، گلستان نیز از دیرباز در سرزمین سین کیانگ جایگاه خاص خود را داشته است. از بین ترجمه‌های گلستان به زبان اویغوری می‌توان به گلستان سعدی ترجمه‌ی رحمت‌الله جاری، اداره‌ی نشریات ملی، سال ۱۹۸۴ اشاره کرد» (سابقی، ۱۳۸۴: ۷۹-۹۸).

۴. ۱. متن فارسی گلستان در چین

«کتاب گلستان در چین شامل دو نسخه‌ی اصلی است [دو نسخه‌ی خطی که مرجع عمده‌ی ترجمه بوده است]. کتابی با کاغذ زردرنگ که بدون تصویر است و به نام نسخه‌ی زرد شناخته می‌شود و دیگری نسخه‌ی سفید که دارای ۷۱ تصویر و نسبتاً کامل‌تر است. نسخه‌ی زرد در مقایسه با نسخه‌ی سفید، ۵ حکایت کمتر دارد که این حکایات حذف شده شامل حکایت ۳۴ باب اول، حکایت ۲۸ باب دوم، و حکمت‌های ۷۴، ۷۵، و ۸۶ فصل هشتم است. از این دو نسخه در چین به طور عمده استفاده می‌شد، اما نسخه‌ی دوم (سفید) به دلیل کامل‌تر بودن محتوا و داشتن ۷۱ تصویر زیبا که بازتاب‌دهنده‌ی فرهنگ ایرانی است، با اقبال بیشتری مواجه شده و برای خوانندگان گلستان لذت بیشتری را به همراه دارد» (Yang, 2017: 101).

۱. البته تاریخ ذکرشده توسط استاد جانگ هونگ‌نیان با تاریخ تولد و وفات سعدی مغایرت دارد.

۲. به قراین تاریخی و اشارت سعدی به جنگ ختا و خوارزم، برخی پژوهشگران بر آن‌اند که این حکایت به شیوه‌ی مقامه نوشته شده و نوعی سفر خیالی است (خطیب رهبر، ۱۳۷۶: ۳۷۴)، اگرچه پذیرش این نکته نافی شهرت جهانگیر و مسلم سعدی در فراتر از مرزهای ایران در روزگار حیات او نیست (ر.ک. نحوی، آوازه‌ی سعدی در قرن هفتم).

۲. ۴. سه دوره گلستان‌پژوهی در چین

هم‌زمان با سپری شدن دوران ده‌ساله انقلاب فرهنگی چین و بازشدن فضای سیاسی کشور، نویسندگان چینی اجازه پرداختن به ادبیات خارجی را کسب کردند و در قالب مقاله و ترجمه کتاب، به معرفی این آثار از جمله گلستان سعدی پرداختند. بازه زمانی این پژوهش‌ها را می‌توان به سه دوره تقسیم کرد:

۱. بازه نخست؛ دهه هشتاد و اوایل دهه نود سده بیستم میلادی است که نویسندگانی چون جانگ هوئی چانگ^۱، جانگ هونگ نیان^۲، لیو جن^۳ و... به معرفی شخصیت سعدی، زندگی‌نامه و آثار وی پرداخته‌اند.

۲. بازه دوم؛ از اواسط دهه نود تا اواسط دهه اول قرن ۲۱ است که هم‌زمان با گسترش سیاست درهای باز در چین، موضوعات دیگری مانند جنبه‌های صوفیانه اندیشه‌های سعدی و نقش وی در جامعه مسلمانان چین مورد توجه بیشتری قرار گرفت. در سال ۱۹۹۹ ما پینگ^۴ مقاله‌ای با عنوان «گلستان سعدی و نقش آن در شکل‌گیری اندیشه مسلمانان چین»^۵ منتشر کرد. وی به نقل از نخستین مترجم گلستان، آخوند وانگ جینگ‌جای^۶ نوشته است: «گلستان، قطب‌نمای مسلمانان چین در مسائل اخلاقی است». او همچنین معتقد است که مسلمانان بی‌شماری از این کتاب، ارزش‌های والای انسانی و نکات مثبت تربیتی را آموخته و گلستان در ارتقای اصول تربیتی جامعه مسلمان چین، نقش مهمی ایفا کرده است (Ma, 1999: 64).

-
1. 张会成 Zhang huicheng
  2. 张鸿年Zhang hongnian
  3. 刘楨 Liu zhen
  4. 马平Ma Ping
  5. 马平，萨迪的《古洛斯坦》与中国回族穆斯林伦理道德，回族研究，1999年第4期，pp : 63-64
  6. Wang jingzhai 王静斋

۳. بازه سوم: از اواسط دهه اول قرن ۲۱ تا کنون است که در آن اندیشه‌های دو معلم بزرگ اخلاق در سرزمین پارس و چین، سعدی و کنفوسیوس، با رویکرد مطالعات بینافرهنگی با یکدیگر مقایسه شده‌اند. در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ با همکاری شهر کتاب تهران و مرکز مطالعات مسلمانان دانشگاه خهبی^۱ چین، کنفرانس «سعدی و کنفوسیوس» در تهران و شهر خهبی برگزار، و مقالات ارزنده‌ای در آن ارائه شد. هم‌زمان با این رویکرد جدید پژوهشی، فنگ فنگ^۲ در مقاله جالبی با عنوان «مقایسه اندیشه‌های انسان‌دوستانه در گلستان و منگ زه»^۳ شباهت‌های این دو اثر برجسته را بررسی کرده است (Feng, 2020: 69).

۴. ۳. معرفی و بررسی زبانی-ساختاری ترجمه‌های گلستان به زبان چینی

به علت نبود ترجمه گلستان به زبان چینی، این کتاب تا اواسط قرن گذشته در انحصار مدارس اسلامی چینی بود و غیرمسلمانان از آن بهره‌ای نمی‌بردند؛ تا اینکه گلستان برای نخستین بار در سال ۱۹۴۷ توسط وانگ جینگ‌جای،^۴ دانشمند علوم اسلامی، به زبان چینی ترجمه شد و به صورت ستون هفتگی در مجله اقوام هوئی^۵ چاپ و به جامعه غیرمسلمان چین معرفی شد. گلستان از آن پس سه بار دیگر به چینی ترجمه شد که در اینجا به معرفی و بررسی تمام آنها می‌پردازیم.

1. 河北大学 He Bei University

2. 冯峰 Feng Feng

۳. منگ زه یا منسیوس (چینی: 孟子; پین‌یین: Mèng Zǐ) فیلسوف چینی سده چهارم پیش از میلاد است. او در ۳۷۲ (ق.م) در ایالت جو متولد شد و در ۲۸۹ (ق.م) در ۸۳ سالگی درگذشت. او پیرو کونگ چی نواده کنفوسیوس بود و در راه گسترش و به کرسی نشاندن اندیشه‌های کنفوسیوس کوشا بود. اندیشه‌های او در شکل‌دادن نوکنفوسیوس‌گرایی اثرگذار بود. اندیشه‌های منگ زه در کتابی با نام خودش جمع‌آوری شده است.

4. 王静斋 Wang jingzhai

5. 《回教论坛》 Huijiao Luntan

۴.۳.۱. ترجمه وانگ جینگ جای

وانگ جینگ جای^۱ (۱۸۷۹-۱۹۴۹) یکی از دانشمندان برجسته اسلامی چین و استاد بزرگ آموزش اسلامی بود. او همراه با دا پو شنگ^۲، هاد چنگ^۳، و ما سونگ تینگ^۴ به عنوان "چهار دانشمند اسلامی بزرگ معاصر چین" شناخته می‌شوند. (وانگ جینگ جای به زبان‌های عربی و فارسی مسلط بود و در زبان‌های باستانی چینی و انگلیسی نیز تبحر داشت. او دانش عمیقی در تفسیر قرآن، حدیث، عقاید، فقه، کلام و تاریخ اسلام داشت و در بیش از ده مسجد در استان‌های هبی، پکینگ، لیائونینگ، هی لونگ جیانگ، تیان جین، شاندونگ، و تای‌پی به عنوان امام جماعت خدمت و تدریس می‌کرد) (Yang, 2017: 103).

ترجمه وانگ جینگ جای از کتاب گلستان با عنوان باغ سرزمین حقیقت^۵ منتشر شد. او از این کتاب به عنوان منبع آموزشی علوم اسلامی و متنی برای تدریس زبان فارسی استفاده می‌کرد. این ترجمه به دلیل تأثیرات پررنگ آموزش اسلامی و حفظ ویژگی‌های زبان فارسی منحصر به فرد بود. او این ترجمه را ابتدا در مجله خود، نشریه اسلام^۶، به صورت پیاپی منتشر کرد. در آوریل ۱۹۴۷، در ۶۸ سالگی، این سلسله ترجمه‌ها از گلستان توسط انتشارات «نشریه و کتابخانه اسلامی نیوجی پکن»^۷ منتشر شد و به عنوان یکی از ترجمه‌های محبوب آن زمان و منبعی ضروری برای آموزش علوم اسلامی در مساجد چین از آن استفاده شد. در این کتاب برای هر حکایت عنوان جداگانه‌ای که بر موضوع آن دلالت می‌کند نوشته شده، و مجموعاً سه بار در چین به چاپ رسیده است. ترجمه بررسی شده توسط نگارنده این مقاله، چاپ سال

1. 王静斋 Wang Jingzhai
2. 达浦生 Da Pusheng
3. 哈德成 Ha Decheng
4. 马松亭 Ma Songting
5. 《真境花园》 zhenjing huayuan
6. 《回教论坛》 Huijiao Luntan
7. 北平牛街清真书报社结集 (Beiping Niujie Qingzhen Shubaoshe Jituan)

۲۰۱۷ انتشارات شانگ وو^۱ است که با جلد پارچه‌ای نفیس در ۲۵۹ صفحه به صورت تک‌زبانہ چاپ شده است.

ترجمه وانگ جینگ جای به‌طور عمیقی متأثر از آموزش‌های اسلامی بود و از تسلط او بر زبان چینی قدیم بهره می‌برد. این ترجمه در میان مسلمانان چین بسیار محبوب بود و به گستردگی در سراسر کشور منتشر شد. او در ترجمه خود، از اصطلاحات مورداستفاده در تعالیم اسلامی حوزه‌های اسلامی چین استفاده کرده بود که این خصوصیت باعث شد ترجمه‌اش عمیق‌تر و با نیازهای مسلمانان بیش‌تر مطابق باشد. وانگ در ترجمه خود برخی واژگان فارسی را حفظ کرد تا ترجمه‌اش به متن اصلی نزدیک‌تر باشد. برای مثال برای نام اشخاصی مانند حضرت عیسی و حضرت یوسف، با اینکه معادل چینی آن در زبان چینی وجود دارد (耶稣, ye su) (约瑟夫, yue se fu) وی ترجمه آوایی این اسامی را نوشته است (尔撒, er sa) (优素福, yuese fu) که این موضوع سبب ناشناخته‌ماندن این شخصیت برای مخاطب چینی می‌شود.

در دوران انقلاب فرهنگی این ترجمه فراموش شد، اما پس از دوره اصلاحات فرهنگی و باز شدن فضای سیاسی کشور علاقه‌مندان به فرهنگ اسلامی این ترجمه را دوباره احیاء و با استفاده از زبان چینی معاصر آن را دوباره منتشر کردند. این نسخه‌ها فقط در مساجد یا کتابفروشی‌های اسلامی به فروش می‌رسیدند تا اینکه در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۲۳ انتشارات چینی « هوآ وِن^۲» مجدداً آن را منتشر کرد. به‌طور کلی، ترجمه وانگ جینگ جای نقش مهمی در توسعه آموزش اسلامی در چین ایفا کرده است و به‌عنوان نخستین ترجمه چینی از گلستان به گسترش و انتشار این اثر در چین کمک شایانی کرد.

با توجه به اینکه در زمان وانگ جینگ جای، فرهنگ لغات فارسی-چینی کامل و مدونی هنوز تألیف نشده و منابع یادگیری زبان فارسی اندک بود، او نخستین کسی بود که

---

1. 商务印书馆 Shangwu yinshuguan
2. 华文出版社 (Hua Wen Publication)

چالش ترجمه گلستان را بر عهده گرفت. این ترجمه در مجموع نشان‌دهنده تسلط او به زبان فارسی است.

کاستی‌های ترجمه وانگ جینگ‌جای

۱. به دلیل نبود فرهنگ لغت فارسی-چینی کامل و مدون در آن زمان، وانگ در درک معنای برخی واژگان با دشواری‌هایی مواجه شده است که این موضوع به ترجمه اشتباه (برای مثال استفاده از واژه چینی مانتو 馒头 (Wang, 2017: 69) که نام نوعی نان چینی است به جای طعام و نان یا ترجمه گلیم به لباس پشمی 毛衣 (Wang, 2017: 63)) یا استفاده از کلمه اشتباه جایگزین منتهی شده است. برای مثال در باب هشتم حکمت ۳۵ شهر مرودشت را بغداد 巴格达 (Wang, 2017: 211)، باب هشتم حکمت ۸۳ امام غزالی را انصاری 安里 (Wang, 2017: 230) و دیار مغرب را که کشوری در شمال آفریقا است Tan a le 坦阿勒城 (معادل این شهر یافت نشد) ترجمه کرده است.

۲. چون از گلستان به‌عنوان یک کتاب آموزشی در مدارس اسلامی استفاده می‌شد، قسمت‌هایی که مناسب تدریس در مدارس اسلامی نبودند یا احتمالاً با اعتقادات مسلمانان مغایرت داشتند، توسط او حذف شده یا ضمیر مذکر “他” به ضمیر مؤنث “她” تغییر داده شده است که این موضوع بیشتر در باب پنجم (در باب عشق و جوانی) مشاهده می‌شود. برای مثال در باب پنجم حکایت ۲، بنده را که اشاره به غلام و مذکر است، به کنیز 仆妇 pufu تغییر داده است (Wang, 2017: 133).

۳. با توجه به اینکه او مدتی طولانی معلم مدرسه اسلامی بود، در برخی موارد دانش و افکار خود را به متن اصلی افزوده است. مانند حکمت ۴۹ در باب هشتم با این مضمون:

凡是感到忠言逆耳的，他就是愿听别人的责备。

在忠言入不进你耳的时候，如果我侮辱你了，请你不要反抗。(Wang, 2017: 216)

(هر کسی که نصیحت‌های صادقانه را ناخوشایند می‌داند، در واقع تمایل دارد سرزنش دیگران را بشنود. وقتی نصیحت‌های صادقانه به گوش تو نمی‌رسد، اگر تو را آزرده، لطفاً مقاومت نکن).

۴. علاوه بر حذف شماری از حکایات به دلایل مختلف اعم از ترکیب‌بندی در متن فارسی حکایات گلستان، مسائل ارزشی یا دشواری ترجمه (برای مثال عدم ترجمه قسمتی از دیباچه گلستان؛ حکایاتی بسیار مانند بخش شعری باب پنجم حکایت ۶] (چون گرانی به پیش شمع آید ...)) [(یوسفی، ۱۳۶۸: ۱۳۶) به دلیل دشواری ترجمه از این دسته حذفیات هستند)، مورد دیگر ادغام یا ترکیب حکایات در سرتاسر نسخه ترجمه‌شده وانگ است که این موضوع سبب جابه‌جایی و مغایرت تعداد حکایات در مقایسه با متن اصلی شده که در جدول ۲ به تفکیک باب‌ها ذکر شده است.

۵. در چند مورد نیز مترجم از جانب خود حکایتی خارج از متن اصلی به متن ترجمه‌شده افزوده که شاید از نظر خود در راستای پیام حکایت اصلی بوده است. برای مثال در ابتدای حکایت ۱۵ از باب اول که درباره شکایت دوست سعدی از معیشت خود و تقاضا از وی برای وساطت در محضر پادشاه و تصدی منصب دولتی است (حکایت ۱۶ باب اول، یوسفی، ۱۳۶۸: ۶۹) مترجم عنوان «گربه وحشی و شیر» را برای آن برگزیده و دو حکایت زیر را قبل از حکایت اصلی گنجانیده است:

有人对野猫说：“你为了什么胆敢跟狮子接近呢？”它说：“为的是吃它遗下的猎物，且仰仗它的保护不为仇敌所害。”有的对它说：“你既投到狮子的保护之下，且感激它的恩泽，那么你何不做进一步的接近，求它叫你入到它的伙里，列在特殊的仆辈一流。”它说：“我对它的猛扑总是感觉不安的。”袄教徒若燃火百年了，一旦投入，立刻被焚。

(Wang, 2017: 24)

(شخصی خطاب به گربه وحشی گفت: چگونه جرئت می‌کنی به شیر نزدیک شوی؟ گربه گفت: برای اینکه از باقی مانده شکارش بخورم و تحت حمایت او از دشمنانم در امان باشم.)

به او گفتند: حال که تحت حمایت شیر هستی و سپاسگزار نعمت‌هایش هستی، چرا بیشتر به او نزدیک نمی‌شوی و از او نمی‌خواهی که تو را به گروهش بپذیرد و جزو خدمه و ویژه خود سازد؟ گربه پاسخ داد: زیرا همواره از تغییر احوال و حمله ناگهانی او هراسناکم. پیروان دین زرتشت اگر صد سال هم آتش را روشن نگه دارند وقتی به آن نزدیک شوند، فوراً می‌سوزند).

حکایت افزوده شده دوم به متن اصلی نیز از این قرار است:

王臣希望金子，但恐有时候失去头颅。哲士们尝说：“务要防备王的变态，有时不动声色地毁人，有时候谩骂着馈赠。”有人说：“多才多艺在人臣的是技能，在哲士们认为是白璧之瑕。”你要守定自己的立场，束身自爱，该把游戏和智慧让给别人。(Wang, 2017: 25)

(وزیران جویای طلا و ثروت‌اند، اما همیشه نگران از دست دادن جان خود نیز هستند. حکیمان اغلب می‌گویند: باید از تغییرات ناگهانی پادشاه برحذر بود، او گاهی بدون هیچ پیش زمینه‌ای فردی را نابود می‌کند و گاه پس از سرزنشی سخت به وی پاداش می‌دهد. شخصی گفت: داشتن زیرکی و سیاست ورزی برای وزیران یک مزیت است، اما حکیمان آن را به منزله نقصی در یک جواهر بی‌عیب می‌بینند.

باید بر موضع خود پایبند بمانی و با عزت نفس زندگی کنی، بازی و زرنگی را به دیگران واگذار کن).

می‌توان گفت حکایات افزوده شده از لحاظ مفهوم با این بخش انتهایی حکایت اصلی تقارب معنایی دارد: «گفتم آن نوبت اشارت من قبول نکردی که گفتم عمل پادشاه چون سفر دریاست، خطرناک و سودمند. یا گنج برگیری یا در طلسم بمیری» (یوسفی، ۱۳۶۸: ۷۲).

۶. ترجمه گلستان سعدی توسط آخوند وانگ، از منظر زبانی و بلاغی دارای کاستی‌های قابل توجهی است. وانگ که عمدتاً به ترجمه متون دینی و قرآنی پرداخته، به دلیل عدم تخصص در ادبیات در انتقال زیبایی‌های ادبی، صنایع بلاغی و استعاره‌های موجود در متن اصلی ناکام مانده است. به همین دلیل، ترجمه او بیشتر بر محتوای اخلاقی یا دینی

حکایات تمرکز دارد و زیبایی‌های ادبی متن را نادیده می‌گیرد. به‌واقع نگاه وانگ به گلستان سعدی عمدتاً به‌عنوان منبعی برای آموزه‌های دینی بوده است، نه اثری ادبی که باید ظرافت‌های زبانی و هنری آن حفظ شود. این امر باعث شده که او به جهت رعایت ملاحظات دینی برخی از قسمت‌های حکایات را حذف کند و با تغییر ضمائر به ترجمه‌ای وفادار به متن اصلی دست نیابد. در ترجمه قسمت‌های منظوم گلستان، وانگ ابیات را به‌صورت جملاتی اندرزی و فاقد هرگونه زیبایی ادبی ترجمه کرده است. این شیوه ترجمه نه‌تنها به انتقال ظرایف شاعرانه و موسیقایی متن آسیب زده، بلکه مفاهیم را نیز ساده و یک‌بعدی کرده و غنای معنایی شعر سعدی را کاهش داده است.

۷. مورد دیگر از کاستی‌های ترجمه وانگ، لغزش در درک معنای صحیح متن است، برای مثال در ترجمه بیت «قوت سرپنجه شیری برفت / راضیم اکنون به پنیری چو یوز» (یوسفی، ۱۳۶۸: ۱۵۲) وانگ مصرع دوم را چنین ترجمه کرده:

而今我像猫头鹰似的一味好睡。(Wang, 2017: 165)

(اکنون من مانند جغد مدام خواب‌آلوده‌ام). هرچند مفهوم و پیام کلی بیت تا حدودی منتقل شده است، اما آشکار است که مترجم در درک معنای اصلی ناتوان بوده و ترجمه‌ای اشتباه ارائه داده است.

۴. ۳. ۲. ترجمه شوئه جیان‌فو^۱

در سال ۱۹۵۸، هم‌زمان با گرامی‌داشت هفتصدمین سالگرد نگارش گلستان سعدی، شوئه جیان‌فو براساس ترجمه انگلیسی ادوارد بک‌هوس ایست‌ویک^۲ بار دیگر آن را ترجمه و با عنوان باغ رز^۳ منتشر کرد. این اثر برجسته ادبی، بیشترین تجدید چاپ ترجمه گلستان را در چین

---

1. 水建馥 Shui jianfu

2. Edward Backhaus Eastwick

3. 蔷薇园 Qiangweiyuan

گل رز مورد نظر مترجم رز زیبایی است که با گل رز معمولی متفاوت و گونه‌ای از رزهای بوته‌ای و رونده است. علت انتخاب نام این نوع به‌خصوص رز توسط مترجم، مشخص نیست.

داشته و در سال‌های ۱۹۵۹، ۱۹۵۸ و ۱۹۸۰ در انتشارات ادبیات مردمی^۱ و در سال ۲۰۱۳ در انتشارات معتبر شانگ و و^۲ چین منتشر شده است که این موضوع نشان‌دهنده استقبال و علاقه فراوان خوانندگان چینی به این کتاب و اعتبار مترجم آن است.

شوئه جیان‌فو، اهل فوینگ در استان جیانگسو و عضو انجمن دموکراتیک چین، در سال ۱۹۵۰ از بخش زبان انگلیسی دانشگاه چینهوا^۳ فارغ‌التحصیل شد. او آثار ادبی متعددی منتشر کرده است. ترجمه انگلیسی که شوئه جیان‌فو از آن استفاده کرده، در سال ۱۸۵۰ توسط ایست‌ویک از نسخه فارسی انجام شده بود. نسخه چینی بررسی شده در سال ۱۹۸۰ در قطع پالتویی در پکن منتشر شده و شامل ۲۰۸ صفحه است.

در مقدمه این ترجمه، مترجم زندگی سعدی از دوران کودکی تا وفاتش را به تفصیل توضیح داده و اطلاعات دقیقی در این باره ارائه کرده که با منابع فارسی مطابقت دارد. سپس ساختار و شیوه نگارش گلستان را توضیح داده، به تحلیل شخصیت سعدی پرداخته و داستان‌ها، سفرها و زندگی او را بررسی کرده است. او بر این باور است که سعدی با وجود داشتن ویژگی‌های یک فقیه اسلامی، در اصل شاعر است و کتابش مملو از تصاویر رماتیک و شاعرانه است. «خواندن ماجراهای پرمخاطره‌ای که سعدی توصیف کرده، نمی‌تواند ما را به یاد سفرهای هندوستان برای به دست آوردن متون مقدس نیندازد. اما سعدی، با وجود اینکه یک دانشمند اسلامی است، به طور ذاتی شاعر است و توصیف‌های او از سفرها، اغلب با شعر و تصاویر رماتیک آمیخته است، گاهی جدی و گاهی با شوخ‌طبعی و طنز» (Shui, 1980: 03).

مترجم، سعدی را شاعری انسان‌گرا در قرون وسطی معرفی کرده که قادر به درک رنج‌های بشری است. علاوه بر این، سعدی بیشتر به دنیای مادی توجه دارد تا آخرت. «سعدی به‌وضوح عشق و نفرت خود را نشان می‌دهد و از عمق جان خود، نسبت به رنج‌های مردم

---

1. 人民文学出版社 Renmin Wenxue Chubanshe

2. 商务印书馆 Shangwu yinshuguan

3. 清华 Qinghua

اظهار همدردی می‌کند. حتی در دیدگاه‌های مذهبی او نیز این احساسات نفوذ کرده است. او یک مؤمن و واعظ است، اما در نهایت یک شاعر در دنیای واقعی است. برای تلاوت قرآن، دعا، ریاضت و سختی، بدون توجه به ارزش‌های انسانی، فضیلت چندانی قائل نیست. اگرچه درباره جهان آخرت نیز سخن گفته است، اما به جای آنکه به زندگی پس از مرگ اهمیت دهد، بیشتر به مسئولیت‌ها و ارزش انسان در بستر جامعه و در زندگی دنیایی اهمیت می‌دهد (Shui, 1980: 09).

یکی از تفاوت‌های این ترجمه با سایر ترجمه‌های چینی گلستان این است که برخلاف سایر ترجمه‌ها شوئه جیان‌فو برای هر حکایت، عنوان جداگانه‌ای از جانب خود نوشته و از شماره‌گذاری برای شناسایی آن‌ها استفاده کرده است.

ترجمه شوئه جیان‌فو از گلستان سعدی به دلیل تجربه طولانی او در ترجمه متون ادبی و مهارت در قلم‌زنی، از زبانی روان و زیبا برخوردار و به‌خوبی برای مخاطب چینی قابل فهم است. بخشی از این ویژگی‌ها نیز به لطف ترجمه دقیق متن انگلیسی ترجمه ایست‌ویک است. آشنایی ایست‌ویک با ادبیات و فرهنگ ایران و توضیحات جامع او در پاورقی‌ها، به شوئه کمک کرده تا ترجمه‌ای وفادار و نسبتاً کامل از متن اصلی ارائه دهد.

یکی از وجوه مثبت این ترجمه، توضیحات دقیق و جامع در انتهای کتاب است که به خوانندگان کمک می‌کند تا مفاهیم پیچیده را بهتر درک کنند. شوئه حتی در مواردی که با اصطلاحات اسلامی ناآشنا بوده، تلاش کرده تا توضیحات دقیقی ارائه دهد. برای مثال، در توضیح بیتی از دیباچه که سعدی به "نگارخانه چینی و نقش ارتنگی" (یوسفی، ۱۳۶۸: ۵۵) اشاره می‌کند، شوئه در بخش توضیحات انتهای کتاب به‌طور مفصل درباره مانی و کتاب مقدس ارتنگ توضیح می‌دهد. هم‌چنین معرفی شخصیت‌هایی مانند بزرگمهر و انوشیروان نیز با دقت و صحت صورت گرفته است (Shui, 1980: 206-208).

با این حال، ترجمه شوئه نیز خالی از نقص نیست. کاستی‌های ترجمه‌ای وی را می‌توان شامل موارد زیر دانست:

۱. برخی از بخش‌های گلستان فارسی در ترجمهٔ چینی حذف شده‌اند که این حذفیات شامل حکایات ۲، ۳، ۴، ۵، ۹، ۱۰، ۱۱، و ۱۶ از باب پنجم می‌شود. البته این حذفیات ناشی از خود مترجم نیست، بلکه به دلیل استفاده از ترجمهٔ انگلیسی ایست‌ویک است که برخی بخش‌ها را به دلیل عدم انطباق اخلاقی با شرایط زمانه خود حذف کرده. برای مثال، بخش‌هایی که به اظهار علاقه شخصیت‌های مرد به جنس مذکر مربوط می‌شود، در هر دو نسخه حذف شده‌اند.

۲. ترجمهٔ شوئه در برخی موارد دچار لغزش در درک صحیح متن است که منشأ آن‌ها به ترجمهٔ انگلیسی ایست‌ویک بازمی‌گردد. برای نمونه در باب اول حکایت ۳، کلمه "گلیم" (یوسفی، ۱۳۶۸: ۶۰) به اشتباه "پتو" 毛毯 (Shui, 1980: 20) ترجمه شده، یا در باب سوم حکایت ۱۰ کلمه "بقال" به اشتباه "قصاب" 屠户 (Shui, 1980: 97) ترجمه شده که این اشتباه نیز از ترجمهٔ انگلیسی "Butcher" توسط ایست‌ویک ناشی شده است.

از نظر زبانی و بلاغی، ترجمهٔ شوئه در انتقال مفاهیم کلی گلستان موفق عمل کرده است و این موفقیت به دلیل دقت ترجمهٔ ایست‌ویک و توانایی نگارشی شوئه در ایجاد ارتباط روان و انسجام منطقی بین اجزای حکایات است. با این حال، با وجودی که مترجم انگلیسی تلاش کرده تا در ترجمهٔ خود زیبایی ادبی کلام سعدی را با وزن و قافیهٔ شعری حفظ کند، ترجمهٔ چینی شوئه فاقد این خصوصیت است و این مسئله به نوعی زیبایی شعری متن اصلی را از بین برده است.

۳.۳.۴. ترجمه یانگ ون بائو^۱

در سال ۲۰۰۰، آخوند یانگ ون بائو بار دیگر گلستان را با عنوان باغ سرزمین حقیقت^۲ به زبان چینی ترجمه کرد و این نسخه به عنوان کامل‌ترین نسخه در انتشارات مردمی نینگشیا^۳ منتشر شد. در سال ۲۰۱۲، آخوند یانگ ون بائو نسخهٔ ترجمه شده در سال ۲۰۰۰ را ویرایش و اصلاح و

---

1. 杨万宝 Yang wanbao
2. 《真境花园》 Zhenjing huayuan
3. 宁夏啊人民出版社, Ningxia Renmin Publication

با افزودن متن اصلی فارسی آن را با عنوان گلستان^۱ منتشر کرد. این ترجمه اصلاح شده، اولین کتاب ترجمه شده از گلستان بود که به صورت دوزبانه فارسی-چینی مجدداً توسط انتشارات مردمی نینگشیا منتشر می شد. این نسخه در سال ۲۰۱۲ در ۳۵۱ صفحه و با طرح گل های مودن (گل صدتومنی؛ نماد کشور چین) چاپ شده است. این نسخه در سال ۲۰۱۷ نیز چاپ مجدد شد.

یانگ ون بائو در ژوئیه ۱۹۶۴ در یک خانواده مذهبی در چینگ تونگ شیا، نینگشیا متولد شد. پس از اتمام دبیرستان همراه با پدر به مسجد هونگ بی در هونگ له فو رفت و به یادگیری زبان های عربی، فارسی و متون اسلامی پرداخت. در سال ۱۹۸۵ یانگ از دوره چهارم آموزش تکمیلی مبلغان در نینگشیا فارغ التحصیل شد. سپس به صورت مکاتبه ای در دوره های دانشگاه زبان های خارجی پکن شرکت کرده و مدرک کارشناسی ارشد خود را دریافت نمود. در سال ۱۹۸۸، یک سال در دانشگاه زبان های خارجی پکن به مطالعه زبان عربی پرداخت، سپس به مدرسه اسلامی مسجد دونگ هوان لو در بین جوان رفته و دوره های دانشگاهی زبان عربی، فارسی و چینی و متون اسلامی را گذراند.

یانگ ون بائو که خود یک مسلمان و آخوند است، در دوران کودکی تحت تعالیم پدر گلستان را آموخته و با آن آشنا شده بود. او می گوید: «در اواسط دهه ۱۹۸۰، تحت هدایت پدرم در مسجد محلی مان - مسجد بزرگ شی تان - با این کتاب آشنا و از آن بهره مند شدم و علاقه ام به آن عمیق شد» (Yang, 2012: 350).

ترجمه دوزبانه فارسی-چینی یانگ از گلستان به عنوان یک نوآوری و اثری ارزشمند شناخته می شود؛ اما ایراداتی نیز به این ترجمه وارد است که به تفکیک در ادامه به آن اشاره می شود:

۱. متأسفانه متن فارسی ترجمه دوزبانه چینی-فارسی گلستان پیش از چاپ دقیقاً بررسی نشده و در آن اشتباهات تایپی، املائی و حتی تغییرات معنایی وجود دارد. مانند کلمه "ذوالفقار" که

---

1. 古洛斯坦 Guluositan

"ذوالفقار" (Yang, 2012: 23) نوشته شده. هم‌چنین، به‌هم‌ریختگی در حروف چینی باعث شده که مصراع «حوالت با خدا کردیم و رفتیم» به صورت «با خدا کردیم و رفتیم حوالت» (Yang, 2012: 01) چاپ شود. در سراسر کتاب، ایراداتی از این دست مشاهده می‌شود که باعث نامفهوم شدن متن فارسی و غیرقابل استفاده شدن آن شده است.

۲. با توجه به اینکه مترجم در مقدمه کتاب اشاره نکرده که از کدام نسخه برای ترجمه استفاده کرده است، مقایسه این ترجمه با نسخه اصلی امکان‌پذیر نیست و ممکن است ایرادات، حذفیات و جابه‌جایی حکایات در قیاس با نسخه اصلی که در این ترجمه وجود دارد، نشئت گرفته از کتاب مرجع فارسی باشد.

۳. یانگ و نائو به متن اصلی بخش‌های زیادی اضافه نکرده است، گاه فقط چند خط که با متن اصلی سازگار بوده‌اند اضافه شده که از لحاظ محتوایی در راستای توضیحات بیشتر درباره متن اصلی است.

از منظر زبانی و بلاغی ترجمه یانگ و نائو از گلستان سعدی بیشتر بر ترجمه معنایی متمرکز است و تلاش دارد مفاهیم را به صورت ساده و مستقیم بیان کند. یانگ که تحصیلات اسلامی داشته و فارسی را در مدارس اسلامی آموخته است، از زبانی عامیانه و فاقد ظرافت‌های ادبی استفاده کرده که باعث شده زیبایی‌های بلاغی و هنری متن اصلی به خوبی در ترجمه او منعکس نشود. در زمینه انتخاب واژگان، ایراداتی ناشی از بی‌دقتی مترجم دیده می‌شود. برای مثال، در حکایت ششم از باب دوم که درباره ناپسندی ریاکاری است، سعدی بیت «ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی / کین ره که تو می‌روی به ترکستان است» (یوسفی، ۱۳۶۸: ۸۸) آورده است. در اینجا "ترکستان" به دیار ترکستان چین اشاره دارد که در جهت مخالف کعبه است، اما یانگ آن را به "土耳其的山林" (Yang, 2012: 76) (جنگل‌های کوهستانی ترکیه) ترجمه کرده که معنای بیت را کاملاً نادرست و غیرمنطقی جلوه می‌دهد.

هم‌چنین، یانگ برای تطبیق ترجمه با کاربرد آموزشی در مساجد مسلمانان چین تغییراتی را در متن اعمال کرده است. در باب پنجم "عشق و جوانی" او ضمائر سوم شخص مفرد مذکر

را به مؤنث، و بخش‌هایی را که مناسب آموزش در مساجد نبوده‌اند، تغییر داده است. برای مثال، در حکایت پنجم یانگ "دانش‌آموز پسر" را به "دانش‌آموز دختر" 女学生 تغییر داده است (Yang, 2012: 192).

در حکایت دهم از باب پنجم که سعدی از عشق خود به جوانی سخن می‌گوید و او را "شاهد" می‌نامد، یانگ معشوق را مؤنث ترجمه کرده و توصیف‌های شاعرانه سعدی از علائم بلوغ را ساده‌سازی کرده است. برای نمونه، عبارت "بر سبب زرخدانش چون به گردی نشسته" (یوسفی، ۱۳۶۸: ۱۳۸) را این‌گونه ترجمه کرده است:

她那副苹果般的脸上长满了斑点，往目的风度全都没有了
。(Yang, 2012: 200)

(صورت او که مانند سیب بود، پر از چروک گشته بود) که مفهوم ظریف و ادبی متن اصلی را از بین می‌برد.

به‌طور کلی، ترجمه یانگ به دلیل زبان ساده و عامیانه و تغییرات اعمال‌شده برای تطبیق با اهداف آموزشی، به‌ویژه در مساجد نتوانسته به‌خوبی زیبایی‌ها و ظرایف هنری و ادبی گلستان را بازتاب دهد و در انتقال دقیق معنا و سبک اثر وفادار باقی بماند. بدون در نظر گرفتن ایراداتی چون تغییر جنسیت ضمائر، ادغام و تفکیک حکایات توسط مترجم، این نسخه از لحاظ محتوا کامل است و چاپ آن به صورت دوزبانه ایده بسیار خوبی است؛ اما امید است در چاپ‌های آینده بخش فارسی متن اصلاح و قابل استفاده شود.

۴.۳.۴. ترجمه جانگ هونگ نیان^۱

ترجمه چینی جانگ هونگ نیان برای نخستین بار در سال ۲۰۰۰ در مجموعه گنجینه ادبیات کلاسیک فارسی در انتشارات ادبی هونان^۲ و در سال ۲۰۱۷ مجدداً در انتشارات شانگ وو^۳ منتشر شد. نسخه مورد بررسی در این پژوهش، نسخه سال ۲۰۱۷ در ۲۵۹ صفحه با نقش

1. 张鸿年 Zhang hongnian

2. 湖南文艺出版社 Hunan Wenyi Chubanshe

3. 商务印书馆出版社 Shangwu Yinshuguan Publication

میناتور روی جلد است. تصاویری که داخل کتاب از نسخه‌های خطی گلستان آورده شده، جلوه‌ای هنری و ایرانی به آن داده است. مترجم در صفحه نخست اشاره کرده که: «این کتاب از روی کتاب فارسی گلستان که در سال ۱۹۸۲ توسط انتشارات دانش در ایران منتشر شده و ویرایش سوم تصحیح نورالله ایزدپرست ترجمه شده است».

جانگ هونگ نیان (۱۹۳۱-۲۰۱۵) اهل یونگ‌چینگ استان هبی، مترجم برجسته ادبیات فارسی در چین و استاد گروه زبان‌های شرقی دانشگاه پکن بود و به ترجمه و پژوهش در شعر فارسی شهرت داشت. وی هم‌چنین عضو انجمن تحقیقات ادبیات خارجی چین بود. در سال ۱۹۵۲ وارد دانشگاه پکن شد و در سال ۱۹۵۶ از گروه زبان و ادبیات روسی فارغ‌التحصیل شد و همان‌جا به تدریس پرداخت. سپس برای تأسیس گروه زبان و ادبیات فارسی به دانشگاه پکن دعوت شد و به عنوان مترجم برای استادان خارجی فعالیت کرد. هم‌زمان با یادگیری و ترجمه، از نخستین استادان و دانشجویان گروه زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه پکن شد. در سال ۱۹۶۰ از این گروه فارغ‌التحصیل شد و به تدریس در این رشته پرداخت و به نخستین استاد زبان فارسی در چین تبدیل شد. وی در سال ۱۹۸۶ برای ادامه تحصیل به ایران رفت.

جانگ هونگ نیان در طول دوران کاری خود، جوایز متعددی دریافت کرد؛ از جمله:

- سال ۱۹۹۲، جایزه ادبیات مرکز تحقیقات بین‌المللی زبان فارسی دانشگاه تهران؛
- سال ۱۹۹۸، جایزه تاریخ ادبیات ششمین دوره بنیاد موقوفات دکتر افشار ایران؛
- سال ۲۰۰۰، جایزه "دانشمند برجسته تبادل‌تبادلات فرهنگی چین و ایران" از رئیس‌جمهور ایران، محمد خاتمی؛

- سال ۲۰۰۴، عنوان افتخاری "مترجم برجسته" از انجمن مترجمان چین.

در مقدمه کتاب در چهار بخش درباره ویژگی‌های شخصیتی سعدی و آثار او بحث شده است. با توجه به سال‌ها فعالیت جانگ در ترجمه میراث ادبیات فارسی و تحقیق درباره آن‌ها، به‌وضوح می‌توان مشاهده کرد که او با جنبه‌های مختلف زندگی، شخصیت و آثار سعدی آشنایی کامل و عمیقی دارد.

بخش اول مقدمه درباره "زندگی سعدی" است. جانگ هونگ نیان به اختصار درباره زندگی و پیشینه سعدی صحبت کرده و به ریشه‌های انسان‌دوستانه و غیرمتعصبانه اندیشه‌های وی اشاره کرده است. او معتقد است: «به نظر نمی‌رسد که او از زندگی در چارچوب منظم تحصیلی در مدارس دینی خوشش آمده باشد و بنابراین بدون اتمام تحصیلات، به سفرهای خود در جهان پرداخته است» (Zhang, 2017: 11).

در بخش دوم، نویسنده به بررسی اندیشه‌های سعدی در کتاب گلستان پرداخته و می‌نویسد: «اندیشه اصلی که در گلستان جریان دارد، عشق سعدی شاعر به مردم عادی است. این عشق باعث شده است که آثار او در هر واژه‌ای که می‌نویسد، درخششی از اندیشه‌های انسان‌دوستانه داشته باشد [...] نگاه سعدی به دین و افراد دینی نیز بخش مهمی از جهان‌بینی او را تشکیل می‌دهد. او یک مسلمان مؤمن است. هدف از تمام آثارش، ترویج و تبلیغ اصول اخلاقی اسلام است. با این حال، از زندگی انزواطلبانه و دور از جامعه برخی از صوفیان خوشش نمی‌آید» (همان: ۱۳). جانگ در معرفی سعدی، تصویر مسلمانی متعصب را ارائه نمی‌کند. دیدگاه‌های او با دیدگاه‌های محققان ایرانی کاملاً همخوانی دارد.

بخش سوم مقدمه درباره ویژگی‌های ممتاز ادبی هنری گلستان و بوستان است. در بخش چهارم، نویسنده درباره ارتباط «سعدی و چین» برای خوانندگان مثال‌هایی ارائه می‌کند. به داستان پنجم از فصل هجدهم و تجربیات سعدی در سفر به کاشغر و سفرنامه ابن بطوطه می‌پردازد و اضافه می‌کند که سعدی از زمان‌های قدیم در چین شناخته شده بود و از دوره سلسله چینگ به‌طور گسترده مسلمانان چینی از گلستان استفاده می‌کردند. سپس به اختصار به تاریخچه ترجمه گلستان در چین و غرب اشاره می‌کند.

ترجمه جانگ از گلستان سعدی، به دلیل آشنایی عمیق او با جهان‌بینی و سبک ادبی سعدی، از دقت و وفاداری بالایی برخوردار است. جانگ که سعدی را شاعری مورد احترام می‌شناسد، علاوه بر گلستان، بوستان را نیز به چینی ترجمه کرده است. او به دلیل آشنایی با فرهنگ ایرانی در انتخاب واژگانی که معادل دقیقی در زبان چینی ندارند مانند "هما" و

"درویش" به جای معادل‌سازی ناقص، از ترجمه آوایی این کلمات استفاده کرده است.^۱ علاوه بر این، جانگ در ترجمه‌ی گلستان اصل وفاداری به نویسنده را رعایت کرده و برخلاف برخی مترجمان دیگر، ضمائر مذکر را در حکایات حساسیت‌برانگیز به مؤنث تغییر نداده است.

هرچند ترجمه جانگ دقیق و نزدیک به متن اصلی است، اما اشتباهاتی سهوی نیز در آن دیده می‌شود. برای مثال، در بیت «دوستی با پیلبانان یا مکن / یا طلب کن خانه‌ای در خورد پیل» (یوسفی، ۱۳۶۸: ۱۸۴)، جانگ "پیل" را به اشتباه "شتر"^۲ ترجمه کرده است (Zhang, 2017: 248)، یا در بیت «چو کنعان را طبیعت بی‌هنر بود / پیمبرزادگی قدرش نیفزود» (یوسفی، ۱۳۶۸: ۱۸۰) "کنعان" را به اشتباه شهر کنعان^۳ (Zhang, 2017: 241) ترجمه نموده که مفهوم اصلی بیت را تغییر داده است.

جانگ همچنین به دلیل درک صحیح از آرایه‌ها و ظرایف ادبی متن اصلی، تلاش کرده است تا زیبایی‌های زبانی و هنری گلستان را به زبان چینی منتقل کند. او در بخش‌هایی که برای ضرب‌المثل‌های فارسی معادل ادبی در زبان چینی وجود دارد، از "چانگ یو" (ضرب‌المثل‌های چینی چهارکارا کتری) استفاده کرده است که تا حد ممکن از دقت ادبی و زیبایی‌های بلاغی متن سعدی کاسته نشود.

به‌طور کلی، می‌توان گفت که در ترجمه جانگ، بار تعلیمی-اسلامی متن کاهش یافته و جنبه ادبی و هنری گلستان بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. این امر نشان‌دهنده تلاش جانگ برای انتقال زیبایی‌های ادبی و بلاغی اثر سعدی به زبان چینی است.

از سوی دیگر، برخلاف نظر رایج در میان خوانندگان چینی که «چون سعدی یک صوفی است و در گلستان، آیاتی از قرآن را استفاده کرده، بنابراین مترجم مسلمان بهتر می‌تواند آن را ترجمه کند»، در ترجمه استاد جانگ به دلیل تسلط وی بر زبان فارسی و آشنایی با

1. 胡玛 Huma(Zhang,2017:44), 达尔维什 Daerweishe(Zhang,2017:53)

2. 骆驼 Luotuo

3. 迦南 Jianan

فرهنگ اسلامی ایران، روش‌شناسی در امر تحقیق و مراجعه به منابع دست اول، و همچنین دسترسی به توضیحات و منابع کارشناسان زبان فارسی، چنین خلأئی احساس نمی‌شود. در واقع جانگ به مفاهیم گلستان اشراف عمیقی داشته و توانسته آن را با زبانی روشن و زیبا و با بهره‌گیری از زیبایی‌های زبان و ادبیات چین، به شکلی کامل‌تر و بهتر ترجمه کند.

جدول ۱. انواع لغزش‌های زبانی - ساختاری ترجمه‌های چینی گلستان

ترجمه‌های چینی گلستان ←	انواع لغزش‌های زبانی - ساختاری و نمونه‌هایی از آن ↓	ترجمه آخوند وانگ جین جای	ترجمه شوئه جیان‌فو	ترجمه یانگ ون‌بائو	ترجمه جانگ هونگ‌نیان
		* ترجمه «گلیم» به «لباس»	* ترجمه «بقال» به «قصاب» * ترجمه «گلیم» به «پتو»	* ترجمه «هما» به «فقتوس» * ترجمه «فقیه» به «وکیل»	* ترجمه «پیل» و «پیلیان» به «شتر» و «شتربان»
* ترجمه مرودشت به بغداد * ترجمه «امام غزالی» به «انصاری» * ترجمه «دیبسار» مغرب «Tan a le»	* ترجمه «جالینوس» به «قارون» * ترجمه مرودشت به بغداد	* ترجمه «ترکستان چین» به «کوه‌های ترکیه» * ترجمه «امام غزالی» به «انصاری»	* ترجمه «کنعان» (پسر نوح) به «شهر کنعان»		
* حذف دیباچه * حکایت ۶ از باب پنجم (حذف به دلیل دشواری ترجمه) * حذف حکایات نامناسب در مدارس اسلامی (حذف به دلیل مغایرت‌های ارزشی)	* حذف ۹ حکایت از باب پنجم: در عشق و جوانی	* حذف ابیاتی چون «مکن گر مردمی بسیار خواری / که سگ زین می‌کشد بسیار خواری» به دلیل پیچش معنایی			
* باب پنجم، حکایت ۲ (غلام: کنیز pufu)		* ترجمه «دانش آموز پسر» به «دانش آموز دختر»			
* حکایت ۴۹ باب هشتم	* حکایت ۲۹ باب دوم ص ۷۶	* حکایت ۱۲ باب دوم ص ۸۵			
*	*	*			

ترجمه‌های چینی گلستان ←	ترجمه آخوند وانگ جین جای	ترجمه شوئه جیان‌فو	ترجمه یانگ ون‌بائو	ترجمه جانگ هونگ‌نیان	انواع لغزش‌های زبانی - ساختاری و نمونه‌هایی از آن ↓
					لغزش در درک صحيح متن
	* ترجمه ضعیف یوز به خوابالودگی جغد		* ترجمه «گرد به بر سیب زنخدان» به «چروک شدن - صورت همچون سیب»		

جدول ۲. مغایرت بین تعداد حکایات کتاب اصلی گلستان و نسخه‌های ترجمه‌شده چینی^۱

باب‌های گلستان	تعداد حکایات در گلستان مصحح یوسفی	ترجمه وانگ جین جای	ترجمه شوئه جیان‌فو	ترجمه یانگ ون‌بائو	ترجمه جانگ هونگ‌نیان
باب اول	۴۱	شامل ۳۹ حکایت و حذف حکایات ۸ و ۳۳	شامل ۴۱ حکایت	شامل ۴۲ حکایت	شامل ۴۱ حکایت
باب دوم	۴۷	شامل ۴۴ حکایت و حذف حکایات ۳۰، ۳۵، ۴۰، ۴۳	شامل ۴۹ حکایت	شامل ۴۹ حکایت	شامل ۵۱ حکایت
باب سوم	۲۹	شامل ۲۹ حکایت	شامل ۲۹ حکایت	شامل ۳۰ حکایت	شامل ۳۰ حکایت
باب چهارم	۱۴	شامل ۱۴ حکایت	شامل ۱۴ حکایت	شامل ۱۴ حکایت	شامل ۱۴ حکایت
باب پنجم	۲۰	شامل ۱۸ حکایت و حذف حکایات ۲۱، ۷	شامل ۱۱ حکایت و حذف حکایات ۲، ۳، ۴، ۵، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۶، ۱۹	شامل ۲۱ حکایت	شامل ۲۲ حکایت
باب ششم	۹	شامل ۸ حکایت	شامل ۸ حکایت و حذف حکایت ۹	شامل ۹ حکایت	شامل ۸ حکایت
باب هفتم	۲۰	شامل ۲۰ حکایت	شامل ۱۹ حکایت و حذف حکایت ۱۲	شامل ۲۰ حکایت	شامل ۲۰ حکایت
باب هشتم	۱۰۸	شامل ۱۱۴ حکایت	شامل ۱۰۶ حکایت	شامل ۱۱۴ حکایت	شامل ۱۲۰ حکایت

۱. مغایرت بین تعداد حکایات علیرغم ترجمه بدون حذف در هر باب به دلایل مختلفی از جمله ادغام، تفکیک و افزودن حکایت از جانب مترجم صورت گرفته است. در جدول بالا تعداد حکایات هر باب و شماره حکایات ترجمه‌نشده در گلستان چینی ذکر شده است.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد عمده‌ترین مشکلات این ترجمه‌ها از منظر زبان و ساختار ذیل چهار سطح: ۱. تغییر جنسیت ضمائر؛ ۲. خطا در ترجمه اشخاص و اماکن؛ ۳. افزودن تفاسیر شخصی مترجم به متن مترجم؛ و ۴. تغییرات در تعداد و ترتیب حکایات قابل طبقه‌بندی است. هم‌چنین برخلاف باور عمومی ترجمه‌های مترجمان غیرمسلمان چینی به دلیل روش‌شناسی و دقت بیشتر، ترجمه‌هایی کم‌لغزش‌تر و نزدیک‌تر به متن مترجم بوده‌اند؛ لذا روش‌شناسی بیش از همسویی ایدئولوژیک مؤلف و مترجم در امر ترجمه اهمیت دارد. یافته‌های این پژوهش بر اهمیت بازنگری ترجمه‌های آثار کلاسیک فارسی به زبان چینی توسط اساتید ایرانی تأکید دارد.

در این مقاله به مقایسه تطبیقی ترجمه‌های چینی گلستان سعدی با متن اصلی فارسی پرداخته شد. روش تحقیق شامل بررسی و مقایسه تک‌به‌تک حکایت‌های هر ترجمه با متن فارسی بود. ایرادات ترجمه‌ها دسته‌بندی، و تحلیل شدند. این ایرادات شامل حذف داستان‌ها به دلایل مختلفی چون مغایرت با ارزش‌های اخلاقی چین، پیچیدگی مفاهیم، بی‌دقتی مترجمان و ناآشنایی آن‌ها با اسامی افراد و مکان‌ها بوده است.

با تحلیل این چهار ترجمه چینی، مشخص شد که پیش‌فرض عمومی در چین مبنی بر این که ترجمه‌های مترجمان مسلمان، به دلیل آشنایی بیشتر با مفاهیم اسلامی و فرهنگی، دقیق‌تر و بهتر هستند، لزوماً صحیح نیست. با مقایسه ترجمه‌های شونگ و جانگ (غیرمسلمان) با ترجمه‌های دو مترجم مسلمان، مشاهده شد که شونگ با استفاده از ترجمه انگلیسی ایست‌ویک، به دلیل روش‌شناسی دقیق و توضیحات شفاف مترجم انگلیسی، به‌طور مؤثرتری توانسته مفاهیم قرآنی و اسلامی را منتقل کند. این امر نشان می‌دهد که متن مرجع اصلی ترجمه و دقت در روش‌شناسی، به‌جای عقیده دینی مترجم تأثیر بیشتری در کیفیت ترجمه دارد.

از سوی دیگر، ترجمه جانگ به دلیل آشنایی عمیق با زبان فارسی و سال‌ها فعالیت علمی در این حوزه دقیق‌ترین و جامع‌ترین ترجمه چینی موجود شناخته شده است. دو مترجم مسلمان به دلیل ترجمه برای ارائه در مدارس اسلامی و رعایت حساسیت‌های اخلاقی، برخی داستان‌ها و نکات حساسیت‌برانگیز را حذف کرده یا تغییر داده‌اند و این امر باعث کاهش دقت و وفاداری به متن اصلی شده است.

در مقایسه جامع‌تر، ترجمه‌های شوئه و جانگ نه تنها در انتقال مفاهیم که در ارائه جنبه‌های ادبی و زیبایی کلامی گلستان عملکرد بهتری داشته‌اند. ترجمه آخوند وانگ (اولین ترجمه گلستان به چینی) به دلیل کمبود منابع و فرهنگ لغات در زمان ترجمه، حذفیات بیشتری داشته و بخش‌هایی از متن را به صورت پراکنده و با برداشت شخصی خود بازنویسی کرده است. ترجمه یانگ، هرچند ادعای کامل‌ترین ترجمه را دارد، اما با تغییر جنسیت شخصیت‌ها و اشتباهات ترجمه، از نظر دقت و وفاداری به متن اصلی مشکلاتی دارد.

در نهایت، این مطالعه نشان می‌دهد که مسلمان بودن مترجم به‌تنهایی تضمین‌کننده کیفیت ترجمه نیست و عواملی مانند انتخاب متن مرجع، دقت در روش‌شناسی، و آشنایی با زبان و فرهنگ منبع نقش بیشتری در ارائه ترجمه‌ای دقیق و موفق دارند. این مقایسه همچنین روند بهبود کیفیت ترجمه‌های گلستان در چین را نشان می‌دهد که با تکیه بر تجربیات مترجمان قبلی و اصلاح کاستی‌ها، در حال پیشرفت است.

پیشنهاد

در زمینه ترجمه متون کلاسیک و مدرن ادبیات فارسی، مترجمان چینی نسبت به مترجمان ایرانی بسیار پیشرو بوده و زحمات زیادی در این مسیر کشیده‌اند. با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، درک قسمت‌هایی از آثار ممکن است برای مترجم چینی دشوار باشد. پیشنهاد می‌شود که برای ارائه ترجمه‌ای بی‌نقص‌تر، گروهی متشکل از استادان فارسی و مترجمان

چینی تشکیل شود و ترجمه‌ها پیش از انتشار به دقت توسط استادان فارسی‌بازنگری و تصحیح شوند. برای مثال، در مورد ترجمهٔ دوزبانهٔ گلستان که توسط یانگ منتشر شده، متأسفانه به دلیل اشتباهات فراوان در متن فارسی کتاب این بخش عملاً بدون استفاده شده است. هم‌اکنون با وجود مراکز پژوهشی همچون مرکز سعدی‌شناسی در شیراز که با رویکردی علمی دستاوردهای بسیاری را برای محققان در این زمینه ارائه کرده و همچنین وجود منابع فراوان تفسیر و توضیح گلستان در ایران، امید است که چنین گروه پویایی در زمینهٔ ترجمه و تبادل اطلاعات تشکیل، و در نهایت ترجمهٔ صحیح‌تر و شایسته‌تری برای استفادهٔ دوست‌داران ادب پارسی در سرزمین کهن چین ارائه شود.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Fahimeh Sabeghi

orcid.org/0009-0000-3263-8891

کتابشناسی ترجمه‌های گلستان در چین

1. 萨迪《蔷薇园》张鸿年译，北京：商务印书馆出版社（2017）
Sa'di (2017), *Qiangweiyuan* [《蔷薇园》Rose Garden] Translated by Zhang Hongnian, Beijing: Shangwu yinshuguan Publication.
2. 萨迪《古洛斯坦》杨万宝译，银川：宁夏人民出版社（2012）
Sa'di (2012), *Gulusitan* [《古洛斯坦》Gulistan] Translated by Yang Wanbao, Yinchuan: Ningxia Publication.
3. 萨迪《蔷薇园》水建馥译，北京：人民文学出版社出版（1980）
Sa'di (2012), *Qiangweiyuan* [《蔷薇园》Rose Garden] Translated by Shui Jianfu, Beijing: Renmin Wenxue Publication.
4. 萨迪《真境花园》王静斋译，北京：华文出版社（2023）
Sa'di (2023) [《真境花园》Garden of The Realm of Truth] Translated by Wang Jingzhai, Beijing: Huawen Publication.

منابع

- سعدی، مصلح‌بن عبدالله. (۱۳۷۶). گلستان سعدی، با معنی واژه‌ها و شرح جمله‌ها و بیت‌های دشوار و برخی نکته‌های دستوری و ادبی. به کوشش دکتر خلیل خطیب رهبر. تهران: صفی‌علیشاه.
- زنجانی، برات. (۱۳۸۱). «نقد و نظرها: قدیم‌ترین نسخه خطی گلستان سعدی». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ش ۳۹: ۱۸۵-۱۸۹.
- سابقی، علی‌محمد. (۱۳۸۴). «جایگاه تاریخی زبان و ادبیات پارسی در منطقه سین‌کیانگ چین». نامه پارسی، س ۱۰ ش ۳: ۷۹-۹۸.
- سعدی، مصلح‌بن عبدالله. (۱۳۶۹). گلستان سعدی. تصحیح و توضیح غلامحسین یوسفی. تهران: خوارزمی.
- نحوی، اکبر. (۱۳۸۵). «آوازه سعدی در قرن هفتم»، سعدی‌شناسی، ش ۹: ۴۴-۶۲.

References

- Almasieh, S. (2018). "Zhenjinghuayuan de Zhongwen Yiben Yanjiu Yi Youguan Gulanjing de Shiju Weilie" 《真境花园》的中文译本研究以有关《古兰经》的诗句为例, A Study of the Chinese Translation of Rose Garden: With a Focus on Verses Related to the Qur'an [Doctoral Dissertation], Beijing Yuyan Daxue [北京语言大学; Beijing Language and Culture University]
- Feng, Feng (2020), "Zhenjinghuayuan yu Mengzi rendaozhuyi sixiang bijiao yanjiu" [《真境花园》与《孟子》人道主义思想比较研究] A Comparative Study of Humanistic Thought in Rose Garden and Mencius], in Huizu Yanjiu [回族研究; Hui Ethnic Studies], no.30(04):69-75.
- Jabbari, Alexander, Yun-Chu Tiffany (2020). "Sinicizing Islam: Translating the *Gulistan* of Sa'di in Modern China". [J]International Journal of Islam in Asia 1 6-26.
- Ma, Ping (1999), "Sadi de gulistan yu Zhongguo Huizu Musilin Lunlidaode" [《萨迪的《古洛斯坦》与中国回族穆斯林伦理道德》 Saadi's Gulistan and the Ethics and Morality of Chinese Hui Muslims] in Huizu Yanjiu [回族研究; Hui Ethnic Studies], no.04:62-64.
- Mehray, Mohammadali (2001), "Xinjiang Wei'erwen de Bosi Wenxue Fanyi ji Yanjiu Zuixin Qingkuang Pingshu" [新疆维吾尔文的波斯文学翻译及研究最新状况评述 A Review of the Latest Developments in the

- Translation and Study of Persian Literature in the Uyghur Language in Xinjiang] in *Minzu Wenxue Yanjiu* [民族文学研究; Ethnic Literature Studies], no.03:24-27.
- Yang, Wanbao (2017), “Qiangweiyuan zai Zhongguo” [《蔷薇园》在中国 Rose Garden in China], in *Huizu Yanjiu* [回族研究; Hui Ethnic Studies], no.27(01).
- Zhang, Hongnian (2017), “Bosi Da Shiren Sadi he Qiangweiyuan Guoyuan yizhexu” [《蔷薇园》中译译者序《波斯大诗人萨迪和《蔷薇园》《果园》译者序 Great Poet Sa'di's *Rose Garden and Orchard* the Translator's preface] Beijing: Shangwu Publication [北京: 商务印书馆出版], p 11-22.
- Nahvi, A. (1385/2006). Avaze-ye Sa'di dar gharn-e haftom [Fame of Sa'di in the seventh century]. *Sa'di Studies*, 9, 44-62. [In Persian]
- Sa'di, Mosleh b. Abdollah. (1376/1997). *Golestan-e Sa'di*, ba ma'ni-ye vajah-ha va sharh-e jomleh-ha va beyt-ha-ye doshvar va barkhi nokte-ha-ye dasturi va adabi [*Golestan of Sa'di*, with the meaning of words and explanation of difficult sentences and verses and some grammatical and literary points] Ed. Khalil Khatib Rahbar. Tehran: Safi Alishah. [In Persian]
- Sabeqi, A. M. (384/2005). Jaygah-e tarikhi-ye zaban va adabiyat-e Parsi dar mantaqe-ye Sin Kiang Chini [The historical status of Persian language and literature in the Xinjiang region of China]. *Nameh-ye Parsi*, 10(3), 79-98.
- Sa'di, Mosleh b. Abdollah (1369/1990). *Golestan of Sa'di*. Ed. Gholamhossein Yusefi. Tehran: Kharazmi. [In Persian]
- Zanjani, B. (1381/2002). Naqd va nazarha: Ghadim-tarin noskhe-ye khattiy-e Golestan-e Sa'di [Criticisms and comments: The oldest manuscript of Golestan of Sa'di]. *Tahghihat-e Ketabdari va Etela' Resani-e Daneshgahi*, 39, 185-189. [In Persian]

استناد به این مقاله: سابقی، فهیمه. (۱۴۰۳). بررسی زبانی-ساختاری ترجمه‌های چینی گلستان سعدی (چونگی و چرایی فاصله زبانی - ساختاری متن مترجم گلستان با متن اصلی، و تأثیرات همسویی ایدئولوژیک مترجم با مؤلف در امر ترجمه). پژوهش‌نامه زبان ادبی، ۲ (۷)، ۱۴۷ - ۱۸۱. doi: 10/22054/JRLL.2024.82511.1116

Literary Language Research Journalis licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی